

ОСОБЛИВОСТІ Й ПРОБЛЕМИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ В АГРАРНИХ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

***В. С. Лукач, кандидат педагогічних наук, доцент,
відокремлений підрозділ НУБіП України
«Ніжинський агротехнічний інститут»***

***С.В. Толочко, кандидат педагогічних наук, старший
викладач, відокремлений підрозділ
НУБіП України «Ніжинський агротехнічний інститут»***

У статті проаналізовано основні фактори, які визначають можливість професійної підготовки фахівців аграрної галузі в умовах модернізації аграрної вищої освіти.

Професійна освіта, якість аграрної вищої освіти, соціально-особистісні, загальнонаукові, організаційно-управлінські, професійні й спеціальні компетенції, самоосвіта.

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими та практичними завданнями. Важливим фактором соціально-економічного розвитку держави є освіта, яка розглядається як форма інвестицій у людський капітал поряд з такими їх формами, як охорона здоров'я, міграція, пошук інформації тощо. Виникнення суспільної потреби в освічених особистостях спричинене рухливістю економічної системи та науково-технічним прогресом, які суттєво впливають на ринок праці: змінюється потреба в кадрах певного освітньо-кваліфікаційного та професійного рівня.

Сьогодення вимагає від освітньої діяльності змін і модернізації, бо якість, конкурентоздатність професійної освіти суттєво позначаються на економічному, духовному та соціальному розвитку суспільства в цілому, мають визначальне значення для успішного розвитку України.

Орієнтація української освіти на входження в європейський простір, реформування промисловості та агропромислового виробництва на основі ринкових відносин, виникнення нового суб'єкта господарювання – власника засобів виробництва, перетворення землі в об'єкт продажу – уносять кардинальні зміни в усі галузі української економіки, освіти, культури, людських відносин. Виникла нагальна потреба реформування одного із стратегічних напрямів державотворення – освіти в цілому та професійної підготовки фахівців аграрної галузі зокрема. Тому **метою** статті є визначення особливостей і проблем професійної підготовки фахівців аграрної галузі в умовах модернізації аграрної вищої освіти.

Аналіз досліджень та публікацій, у яких започатковано вирішення даної проблеми. Аналіз наукових досліджень свідчить про на-

явність ґрунтовних теоретико-практичних наробок щодо професійної підготовки фахівця, формування його особистості, підвищення кваліфікації. Вивчаючи проблему впливу професійної освіти на становлення особистості, дослідники (К.Абульханова-Славська, В.Дружиннік) стверджують, що одним з основних завдань у системі професійної освіти є розробка критеріїв особистісного розвитку професіонала на основі системно-діяльнісного підходу. М.Варбан, вивчаючи питання професійного становлення людини, відзначає, що у фахівців часто відсутнє цілісне уявлення про саму особистість професіонала, мету його діяльності, проблеми й засоби їх вирішення в професійному середовищі.

У сучасних вітчизняних роботах новий підхід знайшов свій розвиток у «акмеологічному напрямі» (Л.Карназова, А.Реан, Р.Каверіна), який вивчає представників різних професій як особистостей зі своїми індивідуальними напрямками розвитку, життєвим досвідом, проблемами, етапами, кризами внутрішнього розвитку і зростання.

У дослідженнях науковців (В.Андрущенко, В.Журавський, В.Зайчук, В.Кремень, Л.Мулик) наголошується, що з процесом ринкових економічних трансформацій в Україні відбулися певні переоцінки суті, призначення, функцій професійної освіти. Якщо донедавна таку освіту розглядали як простий засіб підготовки «робочої сили», то у сучасних умовах – це джерело активного відродження та росту економічно й соціально активних груп населення, які можуть працювати в усіх сферах суспільного виробництва.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Професійна підготовка фахівців в аграрних вищих навчальних закладах залежить від організації в них освітнього процесу. У педагогічній літературі дається таке тлумачення терміну «освіта» – це цілеспрямований процес виховання і навчання в інтересах людини, суспільства, держави, що супроводжується констатацією досягнення громадянином встановлення державою освітньо-кваліфікаційних рівнів. У широкому розумінні слова «освіта» охоплює всі форми навмисного і ненавмисного впливу середовища на людину, які поряд із самоосвітою та самовихованням мають своїми результатами формування і розвиток її особистості. Головною цінністю освіти є її здатність відкрити, сформувати, розвинути здібності людини, прищепити їй прагнення до постійного самовдосконалення.

Як зазначається в Законі України «Про вищу освіту», під вищою освітою розуміють рівень освіти, який здобувається особою у вищому навчальному закладі (ВНЗ) у результаті послідовного, систематичного, цілеспрямованого процесу засвоєння змісту навчання, що ґрунтується на загальній середній освіті та завершується здобуттям певної кваліфікації за підсумками державної атестації [10, с. 112]. Вища освіта забезпечує фундаментальну наукову, професійну та практичну підготовку, здобуття громадянами освітньо-кваліфікаційних рівнів відповідно до їх покликань, інтересів і здібностей, удосконалення наукової та професійної підготовки, перепідготовку та підвищення їх кваліфікації.

Термін «професійна освіта» «Український педагогічний словник» [4, с. 274] тлумачить так: підготовка в навчальних закладах фахівців різних рівнів кваліфікації для трудової діяльності в одній з галузей народного господарства, науки, культури; невід'ємна складова частина єдиної системи народної освіти. Зміст професійної освіти включає поглиблене ознайомлення з науковими основами й технологією обраного виду праці; прищеплення спеціальних практичних навичок і вмінь; формування психологічних і моральних якостей особистості, важливих для роботи в певній сфері людської діяльності.

Професійна освіта як органічна складова безперервної освіти покликана відігравати провідну роль у технологічному оновленні всіх галузей промисловості й агропромислового виробництва. Вона спрямована на виконання двох взаємопов'язаних завдань. По-перше, фундаментального – створення довгострокової основи інтелектуального потенціалу суспільства, усебічне розкриття здібностей і гармонійний розвиток кожної особистості, забезпечення однакових можливостей усім членам суспільства. По-друге, кон'юнктурного насичення ринку праці робочою силою певної професійної і кваліфікаційної структури, забезпечення кожній людині мінімуму знань для отримання роботи. Тобто професійну освіту в нових умовах слід розглядати як необхідність підвищення загального технічного і професійного рівня трудового потенціалу, з одного боку, та забезпечення соціального захисту робітників – з другого. Підготовка кадрів, особливо молоді, що досягає працездатного віку, а також перепідготовка вивільнених працівників стає невід'ємним елементом соціального захисту населення, дає кожному громадянину реальну можливість для самозахисту в ринкових умовах. Крім того, професійна освіта дозволяє на час навчання охопити певну частину населення і пом'якшити тим самим проблему його зайнятості.

Система професійної освіти – це сукупність закладів професійно-технічної і вищої освіти, а так само наукових, науково-методичних і методичних організацій, включаючи органи управління ними. Її структура включає професійно-технічну освіту, вищу освіту, післядипломну освіту, аспірантуру, докторантуру.

В Україні існують такі кваліфікаційні рівні професійної підготовки:

- кваліфікований робітник. Таку кваліфікацію можна отримати у професійно-технічному або вищому професійному училищі;
- молодший спеціаліст (перший рівень вищої освіти, тривалість підготовки 4 роки);
- бакалавр (базова вища освіта, тривалість підготовки 4 роки);
- спеціаліст (повна вища освіта, тривалість підготовки 1...2 роки);
- магістр (повна вища освіта, тривалість підготовки 1...2 роки).

Молодші спеціалісти в агропромисловому виробництві звичайно обіймають посади техніка. Щоб отримати посаду інженера, потрібна принаймні кваліфікація спеціаліста. Магістр призначений насамперед для наукової та викладацької діяльності. Місце бакалавра трудовим законодавством України досі врегульоване недостатньо чітко. Тому більшість випу-

скників бакалаврату намагається отримати наступну кваліфікацію (спеціаліста або магістра).

Вища освіта покликана забезпечити фундаментальну наукову й професійно-практичну підготовку до певного освітньо-кваліфікаційного рівня. Молодому фахівцю в його професійній діяльності практично завжди доводиться застосовувати знання не тільки за фахом, але й в інших галузях. Завтра ж від нього буде потрібно постійне відновлення своєї кваліфікації, здобуття додаткових знань і навичок, оволодіння необхідними компетенціями.

Поняття «компетенція» у словниках розглядається як коло питань, у яких певна людина володіє знаннями й досвідом або в якому будь-хто добре обізнаний [9].

На основі проведеного аналізу універсальної структури компетентнісної моделі випускника, виділені такі групи компетенцій: соціально-особистісні, загальнонаукові, організаційно-управлінські, професійні й спеціальні. Така структура компетенцій логічно сполучається із класифікацією, тобто з розподілом компетенцій на загальні й предметно-спеціалізовані. Слід зазначити, що така структура компетентнісної моделі випускника зрозуміла роботодавцям і не вимагає додаткових пояснень.

Важливим напрямом у підготовці фахівців в аграрній вищій школі стає орієнтація не тільки на професійну, але й особистісну складову, що дозволить випускникові аграрного ВНЗ відповідно до змін у сфері трудових відносин виявляти ініціативу, гнучкість, самоудосконалюватися тощо. При цьому особливого значення набуває загальнокультурна підготовка фахівця, формування гуманності особистості, як основи її всебічного розвитку, становлення її громадянської позиції, здатності до відповідальних дій, співробітництва з іншими людьми, що, нарешті, приведе до інтеграції суспільства. У такий спосіб в основному буде забезпечений високий адаптаційний потенціал випускників аграрних ВНЗ України.

Спеціальні компетенції випускника також не повинні бути «всеосяжними». На практиці в кожній професії можна виділити кілька основних напрямів професійної діяльності: виробничо-технологічний, науково-дослідний, організаційно-управлінський.

У зв'язку з цим виникла професійна педагогіка – галузь педагогічної науки, що вивчає закономірності навчання людини професії і формування професійно важливих і соціально значимих якостей особистості працівника.

Професійна педагогіка підрозділяється на:

- педагогіку профтехосвіти (займається питаннями навчання і виховання в умовах ПТУ, ВПУ, професійних ліцеїв);
- педагогіку вищої школи закладів освіти I-II рівня акредитації (займається питаннями навчання і виховання в умовах технікумів, коледжів);
- педагогіку вищої школи закладів освіти III-IV рівня акредитації (займається питаннями навчання і виховання в умовах інститутів, університетів, академій).

Професійна педагогіка не могла розвиватися в рамках загальної педагогіки, обмеженої рамками загальноосвітньої школи. Її становлення пов'язане з розвитком професійно-технічної і вищої школи, науки, техніки,

економіки, виробництва. Складовими частинами наукового фундаменту професійної педагогіки, крім загальної педагогіки є: загальна і педагогічна психологія; інженерна психологія; психологія праці; фізіологія праці; акмеологія (наука про досягнення вершин професійної майстерності).

Здійснені заходи у сфері агропромислового виробництва суттєво вплинули на розвиток професійної підготовки фахівців аграрної галузі. Перед аграрною освітою постали нові вимоги, спрямовані на задоволення потреб суспільства у висококваліфікованих фахівцях для аграрного сектору економіки. Тому необхідне удосконалювання системи аграрної вищої освіти, одним з аспектів якого стає розширення контактів аграрних вищих навчальних закладів з роботодавцями, яке в перспективі повинно привести і до застосування випереджальної підготовки фахівців з урахуванням прогнозованих тенденцій на ринку праці.

Необхідно відзначити також істотні зміни у виробничому середовищі, у яке потрапляють наші випускники. Фактично відбулася глобальна «модернізація» агропромислового виробництва, широке впровадження підприємствами зарубіжного досвіду, використання ними сучасної комп'ютеризованої техніки й автоматизованих технологій. Тобто сучасний випускник іде працювати в підприємства, у яких можуть вирішуватися специфічні завдання, що вимагають практичної підготовки, застосовної тільки у форматі конкретного виробництва. А це означає, що нашому випускникові доводиться вирішувати «нетипові завдання», тобто ухвалювати рішення в різноманітних проблемних ситуаціях, абсолютно несподіваних для нього. Тому головною проблемою в підготовці фахівців для агропромислового виробництва України є те, що у ВНЗ студентів практично не навчають удосконалювати існуючі та розробляти нові зразки техніки та технологій. Випускник аграрного ВНЗ, починаючи працювати за спеціальністю, не завжди готовий до постійних творчих пошуків щодо вдосконалення устаткування, процесів, технологій в цілому. А це гальмує загальний темп розвитку агропромислового виробництва в країні.

Нині будь-яке підприємство зацікавлене у фахівцеві, що має певний досвід роботи в системі, здатному якісно виконувати свої обов'язки відразу після закінчення навчання в аграрному ВНЗ. Тому компетентнісний підхід до організації навчального процесу в аграрній вищій школі покликаний наблизити освіту до вимог життя, наблизити навчальний процес до реалій сучасного механізованого, автоматизованого, комп'ютеризованого виробництва. Випускник повинен мати не тільки високу кваліфікацію, а і метакваліфікацію, тобто систему знань, яка полегшує пошук і самостійне засвоєння нових знань, навіть таких, які знаходяться за межами його особистого досвіду.

Наукова робота на сучасному рівні потребує великих капіталовкладень у дороге устаткування, створення дослідних установок, нового виробництва. Навчальна діяльність педагога аграрного ВНЗ потребує відповідно обладнаного приміщення (кабінету, лабораторії), необхідних приладів, устаткування, які б допомогли наблизити навчальний процес до реалій сучасного механізованого, автоматизованого, комп'ютеризованого ви-

робництва, оскільки підготовка фахівців агропромислового комплексу неможлива без проведення лабораторних занять, різних видів практик.

Як показує досвід, найбільш ефективними шляхами вирішення проблеми критичного відставання темпів оновлення матеріальної бази від темпів оновлення техніки на виробництві є застосування комп'ютерного моделювання технологічних процесів, процесів проектування та експлуатації обладнання й максимальне використання матеріальної бази сучасних підприємств. Необхідна широкомасштабна робота зі встановлення або відновлення тісних зв'язків з роботодавцями або споживачами кадрів як з точки зору забезпечення процесу професійно-практичної підготовки, так і майбутнього працевлаштування випускників вищих аграрних навчальних закладів [13, с.108].

Важливим аспектом оптимізації професійної підготовки в даний час є посилення практичної спрямованості навчання, необхідність випуску, насамперед, широкопрофільних фахівців, які володіють у той же час ґрунтовними вузькоспеціальними знаннями й навичками. Тож завданням аграрної вищої школи є формування знань, умінь та навичок студентів відповідно до галузевих стандартів – освітньо-кваліфікаційної характеристики й освітньо-професійної програми з тієї чи іншої дисципліни, але також не менш важливим завданням є навчити навчатися, привити студентам смак до самостійного пошуку та отримання нових знань, формування практичних умінь та навичок. Ринок праці України, зазнаючи певних змін, сприяє зміні вимог до фахівців, коректуванню ВНЗ кваліфікаційних характеристик. Більшість вищих навчальних закладів у даний час працює над розробкою моделей сучасних фахівців, які відповідають, насамперед, державному стандарту. При цьому виникає нагальна потреба урахування запитів регіонального ринку праці і навіть окремих роботодавців, які є замовниками людських ресурсів. В умовах стрімкого розвитку інформаційних технологій не завжди можливо підготувати студента до виконання всіх професійних завдань на конкретному робочому місці.

У процесі професійної підготовки фахівців для агропромислового виробництва України викладачеві, насамперед, необхідно вміти розвивати в студентів спеціальними методичними прийомами пізнавальну мотивацію, стійкий інтерес до навчальної, наукової та інших видів діяльності, зацікавленість у самому процесі навчання. Добір таких форм і методів модульного навчання орієнтується на чітку мотивацію студентів; створення умов партнерства та співробітництва у процесі розв'язку евристичних, пошукових завдань, проблемних задач, ситуацій професійного спрямування, розвитку. Новими підходами в організації аудиторної роботи студентів є попереднє самостійне ознайомлення студентів у рамках модульної програми з теоретичними основами навчального та тематичного модуля, самоконтроль розуміння пройденого матеріалу; продуктивне засвоєння нормативного матеріалу на аналітичних проблемних лекціях та практичних заняттях на основі активних форм навчання, інтегрованого поєднання знань базових концепцій, положень, підходів до пояснення

сутності виробничих проблем; вияв причинно-наслідкових зв'язків у виробничих моделях та реальних ситуаціях тощо.

В організації самостійної роботи використовуються ефективні засоби опанування навчального матеріалу: створення студентами опорних конспектів з теми, складання та розв'язання завдань змістово-пошукового плану з навчального модуля, порівняльний аналіз підходів з різних інформаційних джерел (підручників, навчальних посібників, періодичних видань, інформаційної бази Інтернету), опрацювання тем, винесених на самостійну роботу, створення й репрезентація мультимедійних презентацій, «карт розуму», розв'язання задач та ситуацій за індивідуальними завданнями, ділові (рольові) ігри, виконання курсових робіт (проектів) практично-професійного спрямування тощо.

Науково-дослідна робота – особливий вид самостійної роботи студента аграрного ВНЗ, яка сприяє розвитку його творчих здібностей. Поєднання навчальної та наукової діяльності – один з інноваційних аспектів розвитку сучасної вищої освіти. Процес організації та виконання науково-дослідної роботи передбачає:

1) цілеспрямований розвиток інтелектуальної, мотиваційної, вольової сфери та Я-концепції майбутнього фахівця як особистості;

2) організацію спеціальних занять, спрямованих на формування вмінь самостійної роботи студентів, та створення викладачами відповідного навчально-методичного забезпечення;

3) активне залучення студентів, починаючи з першого курсу, до дослідницької діяльності, спрямованої на оволодіння випускниками самостійно ставити та вирішувати професійно-творчі завдання.

Для успішної підготовки майбутніх фахівців аграрні ВНЗ не повинні обмежуватися створенням моделі випускника. Доцільним є і розробка моделей випускника певного курсу, що дозволить вносити корективи й у такий спосіб оптимізувати навчання, а також моделі викладача, оскільки удосконалення викладача є необхідною умовою формування особистості сучасного фахівця. Надзвичайно важливою є реалізація випереджальної підготовки (врахування прогнозованих перспектив розвитку країни).

Однак, учень, студент, робітник, управлінець за час свого навчання чи роботи повинен 5-10 разів повністю оновити свій потенціал знань та навичок, способів вирішення проблем та моделей трудової діяльності. А тому проблема підготовки кадрів в інформаційному суспільстві перетворилася із елемента освітньої системи в безпосередній компонент суспільства, неперервна освіта стала вирішальною складовою повсякденного способу життя.

Науковці вивчають безперервну освіту в декількох головних аспектах.

1. Вона розглядається як процес становлення особистості в ході постійного навчання людини без перерви, в освітніх закладах чи шляхом самонавчання. Таким шляхом кожна людина, як особистість, здобуває і постійно забезпечує свою кваліфікацію, удосконалює свою майстерність або змінює свою професійну підготовку відповідно до свого саморозвитку, що зумовлює її рух по сходинках різнорівневої освіти. Очевидно, що

більш висока мотивація до одержання освіти протягом всього життя притаманна таким людям, які мають достатній рівень освітньої культури. Створюється своєрідний механізм: освіта породжує необхідність одержання ще кращої освіти. Вона перетворюється в безперервний процес. Запустити цей механізм є чи не найважливішим і найбагороднішим завданням, яке постійно має стояти перед освітніми системами й технологіями XXI століття.

Складовою частиною освітнього ряду, що аналізується, є ще один важливий компонент – додаткова освіта, тобто одержання дипломованими спеціалістами додаткових професій, що має за мету задоволення багатосторонніх освітніх потреб громадян, держави і суспільства.

Таким чином, система безперервної освіти з цієї точки зору представлена наступними етапами: «вища професійна освіта – післядипломна освіта – додаткова освіта». Указана неперервність практично реалізується в рамках системи підвищення кваліфікації, аспірантури, докторантури, наукового стажування, в процесі яких спеціаліст підвищує свою професійну майстерність в руслі базової освіти та шляхом додаткової освіти.

2. Безперервну освіту можна розглядати з позицій освітнього процесу, викликаного потребами суспільства до освіченості людини.

Науково-технічний прогрес в умовах інформаційного суспільства задає такі високі темпи професійної підготовки й перепідготовки, коли всім поколінням людей працездатного віку і особливо молоді, яка готується до вступу у трудову діяльність, об'єктивно, самим життям, ставиться завдання постійного поповнення та оновлення знань. Ці завдання традиційно вирішувалися вищою школою, а також післядипломною освітою. Головне завдання вищих закладів освіти – підготовка інтелектуального й кадрового потенціалу суспільства, професіоналів, які здатні спрямувати свої знання на практичну діяльність у виробництві.

3. Безперервна освіта тлумачиться як породження самих освітніх самоорганізованих систем, які трансформуються в напрямі саморозвитку особистості шляхом упровадження новітніх технологій навчання. Піонерами цих трансформацій були середні школи, на базі яких створювались різноманітні організаційні освітні системи, що дали поштовх та сприяли зміні змісту вищої освіти (гімназії, коледжі, ліцеї).

Соціальний динамізм сучасного суспільства потребує формування відповідної системи безперервної освіти. Така система повинна відповідати, на наш погляд, таким вимогам: по-перше, надавати можливість кожному члену суспільства вивчати різні науки, починаючи з загальноосвітніх і закінчуючи спеціалізованими, виходячи з суспільних і особистих потреб та інтересів; по-друге, мати таку організаційну структуру, яка б вирішувала покладені на неї завдання; по-третє, базуватися на нових технологіях освітнього процесу [5, с.94].

О.Бурлука зазначає, що самоосвіта особистості – це інформаційно-забезпечувальна діяльність, яка здійснюється шляхом надбання (засвоєння), накопичення, упорядкування, систематизації та відновлення знань з метою задоволення пізнавальних потреб особистості для здійснення рі-

зноманітних видів діяльності. Самоосвіта особистості детермінована соціально-економічними чинниками, характером і змістом праці, творчим й інтелектуальним потенціалом особистості. Спонукальними силами самоосвіти виступають професійно-трудова, матеріальна, соціально-статусна й духовна інтереси особистості [3, с. 11].

Післядипломна освіта (післядипломна підготовка, аспірантура, докторантура, підвищення кваліфікації, перепідготовка кадрів) покликана забезпечувати поглиблення професійних знань, умінь за спеціальністю, здобуття нової кваліфікації, наукового ступеня або одержання нового фаху на основі наявного освітнього рівня і досвіду практичної роботи. Післядипломна освіта має задовольняти інтереси громадян у постійному підвищенні професійного рівня відповідно до кон'юнктури ринку праці, виступати засобом соціального захисту; забезпечувати потреби суспільства і держави у висококваліфікованих конкурентоспроможних фахівцях.

Комплекс заходів щодо вдосконалення управління вищою освітою в Україні розглядаються у «Національній доктрині розвитку освіти» [8].

Оскільки система освіти в Україні нині розвивається як державно-громадська, то нова модель системи управління сферою освіти має бути відкритою та демократичною. У ній передбачається забезпечення державного управління з урахуванням громадської думки, унаслідок чого змінюється навантаження, функції, структура і стиль центрального та регіонального управління освітою.

Серед складових модернізації управління освітою, зазначених у доктрині, ми виокремлюємо такі, що обумовлені темою нашого дослідження:

- децентралізація управління;
- перехід до програмно-цільового управління;
- поєднання державного і громадського контролю;
- запровадження нової етики управлінської діяльності, що базується на принципах взаємоповаги, позитивної мотивації;
- створення системи моніторингу ефективності управлінських рішень, їх впливу на якість освітніх послуг на всіх рівнях;
- упровадження новітніх інформативно-управлінських та комп'ютерних технологій;
- демократизація процедури призначення керівників навчальних закладів, їх атестація;
- підвищення компетентності управлінців усіх рівнів;
- більш широке залучення до управлінської діяльності талановитої молоді, жінок, а також виховання лідерів у сфері освіти [8, с. 9].

Аналіз особливостей і проблем професійної підготовки фахівців в аграрних вищих навчальних закладах дає також підстави зазначити, що проводиться значна робота з оптимізації мережі аграрних вищих навчальних закладів шляхом створення регіональних університетських центрів; запроваджується ступенева освіта, удосконалюються зміст, методи і форми навчання; широко запроваджується комп'ютеризація навчального процесу; покращується практична підготовка студентів – створені й ефективно функціонують регіональні навчально-практичні центри; організову-

ється підвищення кваліфікації науково-педагогічних та педагогічних працівників; створено базу даних та укладені договори щодо організації та проведення виробничої практики студентів на сучасних агропромислових підприємствах; здійснюються заходи із забезпечення працевлаштування та закріплення випускників на виробництві; створено сучасний комплекс методичного забезпечення в розрізі спеціальностей та професій.

Однак відсутній моніторинг працевлаштування та закріплення випускників на виробництві, не завершене реформування мережі навчальних закладів, недостатньо відпрацьовані механізми функціонування відокремлених структурних підрозділів університетських центрів і навчально-дослідних господарств, потребує адаптації до вимог Болонського процесу і сучасного агропромислового виробництва зміст і форми підготовки фахівців, не достатнє методичне забезпечення дистанційної форми навчання, потребує нових підходів організація стажування науково-педагогічних і педагогічних працівників на виробництві.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямі. Отже, серед основних факторів підвищення рівня професійної підготовки фахівців в аграрних вищих навчальних закладах виділяються: визначення нових пріоритетів на ринку праці та соціальної політики; зміни у працевлаштуванні, професіоналізація вищої аграрної освіти та підвищення її суспільного статусу, укрупнення вищих закладів аграрної освіти, системність процесу підготовки фахівців аграрної галузі, модернізація системи профорієнтації. Основним завданням професійної підготовки фахівців аграрної галузі є закріплення на законодавчому рівні вимог до якісного надання освітніх послуг, що забезпечують матеріальні й духовні прагнення суб'єктів освіти, створення умов для неперервної освіти як можливості доступу до вищої освіти; розширення участі в навчальних програмах для дорослих, забезпечення варіативності форм і місця освіти.

Список літератури

1. Балицька Т.В. Самостійна робота студентів як науково-педагогічна проблема / Т. В.Балицька // Вісн. Луган. нац. пед. ун-ту імені Тараса Шевченка. – 2007. – № 12. – С. 46 – 58.
2. Білий Л.Г. Особливості розвитку вищої професійної освіти в Україні та сучасні тенденції в управлінні освітою/ Л.Г. Білий // Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України. – 2012. – №1. – С. 34-45.
3. Бурлука О. В. Самоосвіта особистості як соціокультурне явище: автореф. дис. канд. філос. наук / О.В. Бурлука. – Харків, 2005. – 16 с.
4. Гончаренко, С. Український педагогічний словник / С. Гончаренко. – К.: Либідь, 1997. – 376 с.
5. Діагностика і розвиток педагогічної майстерності у професійних навчальних закладах: колективна монографія / [І.А. Зязюн, Е.О. Помиткін, Т.В. Іванова та ін.]. – К.: Педагогічна думка, 2007. – 263 с.
6. Лукач В. С. Шляхи покращення якості підготовки фахівців / Лукач В.С.// Підготовку кадрів для АПК – на рівень сучасних вимог: Матеріали доп. наук.-практ. конф. – Ніжин, 1989. – С. 2-19.
7. Модернізація вищої освіти та проблеми управління якістю підготовки фахівців. Теоретико-методологічні та практичні проблеми підготовки фахівців за ступене-

вою системою освіти [Текст] : VIII Всеукр. наук.-метод. конф., 23 вересня 2010 року : [матеріали] / редкол. : О. І. Черевко [та ін.]. – Харків : ХДУХТ, 2010. – 433 с.

8. Національна доктрина розвитку освіти України у XXI столітті. Проект. – К.: Шкільний світ, 2001. – 16 с.

9. Ожегов С. И. Словарь русского языка / Ожегов С. И. – Издание 10-е. – М. : Советская энциклопедия, 1973. – 848 с.

10. Про вищу освіту : Закон України // Законодавство України про освіту. Збірник законів. – К.: Парламентське видання, 2002. – 159 с.

11. Професійна компетентність [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.psylist.net/hpor/pedu032.htm>].

12. Система неперервної освіти: здобутки, пошуки, проблеми: зб. наук. праць за матеріалами міжнародної науково-практичної конференції, у 6-ти книгах, кн. 4. – Чернівці: Митець, 1996.– 248 с.

13. Толочко С. В. Формування методичної компетентності викладачів спеціальних дисциплін вищих аграрних навчальних закладів: дис...кандидата педагог. наук: 13.00.02 / Толочко Світлана Вікторівна. // К., 2008. – 309 с.

В статье определены основные факторы, которые определяют возможности профессиональной подготовки специалистов аграрной отрасли в условиях модернизации аграрного высшего образования. Ключевые слова: профессиональное образование, качество аграрного высшего образования, социальноличностные, общенаучные, организационно управленческие, профессиональные и специальные компетенции, самообразование.

The analysis of features and problems of specialists professional preparation in agrarian higher educational establishments means that considerable work is conducted on optimization of agrarian higher educational establishments network by creation of regional university centres; degree education is introduced, content, methods and forms of studies are improved; computerization of educational process is widely introduced; practical preparation of students is getting better - and regional educational-practical centres are created and function effectively ; a database is created and contracts are signed as to organization of production students training in modern agro-productional enterprises; measures for providing of employment and fixing of graduates in production. Thus, among the main factors increasing the level of professional training in agricultural universities are determined: new priorities for labor market and social politics are defined, changes in employment, consolidation of of higher agricultural institutions, systematic process of preparing agricultural sector specialists, modernization of professional orientation.

Trade education, quality of agrarian higher education, social-personal, general scientific, organization-administrative, professional and special competence, self-education.